

УДК 378-057.2

DOI: 10.24144/2524-0609.2023.52.154-158

Повідайчик Оксана Степанівна

доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
oksana.povidaichyk@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0003-0048-6293>

Глебена Мирослава Іванівна

кандидат фізико-математичних наук, доцент
доцент кафедри системного аналізу та теорії оптимізації
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
myroslava.hlebena@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0003-1100-515X>

Попик Мар'яна Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри туристичної інфраструктури та готельно-ресторанного господарства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
mariana.popyk@uzhnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0003-1693-7896>

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Сучасних фахівців будь-якої професійної галузі повинна вирізняти професійна компетентність, вміння оновлювати знання, здатність опрацьовувати значну кількість інформації, творчо вирішувати професійні завдання. Означені якості формуються в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти, зокрема через участь студентів у науково-дослідницькій діяльності. Мета статті – дослідити сутнісні характеристики науково-дослідницької діяльності студентів закладів вищої освіти. Методи дослідження: аналіз наукової літератури, систематизація (для з'ясування ключових понять дослідження), узагальнення (з метою формування авторських висновків). У результаті всебічного вивчення проблеми з'ясовано сутнісні характеристики науково-дослідницької діяльності студентів, під якою розуміємо практику з отримання нових науково обґрунтованих знань, спрямованих на цілеспрямовану зміну соціальної дійсності, що реалізується в логічній послідовності через застосування відповідних форм і методів наукового пізнання. Обґрунтовано, що науково-дослідницька діяльність реалізується на трьох рівнях (рефлексивно-теоретичному, експериментально-теоретичному і дослідницькому), кожен з яких передбачає поетапність дій (визначення проблеми; формулювання гіпотези, вибір методів і засобів дослідження; реалізація дослідницького задуму; оцінка отриманих результатів) та застосування відповідних методів досліджень. Структура науково-дослідницької діяльності студентів передбачає сукупність елементів: мотивів, цілей, об'єкта і предмета дослідження, процесу і результату.

Ключові слова: наука, наукове дослідження, науково-дослідницька діяльність, заклад вищої освіти.

Вступ. В сучасних умовах наука постає як особлива культура, певне середовище, в якому функціонують наукові спільноти. Поряд із суто пізнавальною діяльністю наука, яку ототожнюють із науковою сферою, містить й інші види діяльності. Це інноваційна діяльність, технічне забезпечення наукових досліджень, створення експериментальної бази, організація та керівництво наукою, розробка й реалізація наукової та науково-технічної політики, створення ефективної мережі комунікацій та обміну науковою інформацією в межах наукового співтовариства, а також між наукою та суспільством загалом, регіональна і міжнародна наукова співпраця та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення джерельної бази засвідчує наявність глибокого інтересу вітчизняних і зарубіжних науковців до проблеми професійної підготовки фахівців загалом і науково-дослідницької діяльності студентів зокрема. Так, історичні аспекти науково-дослідницької роботи студентів у ЗВО досліджують П.Довбня, О.Новицька, І.Погрібний, С.Рик; організаційні аспекти науково-дослідницької підготовки фахівців вивчають Р.Бергес, Н.Гомеля, Г.Коллієр, Ю.Лавриш, О.Набока, І.Сенча; Науковці О.Артеменко, Дж.Гордон, М.Женей, Ю.Козловський Н.Маргіта, Л.Сущенко розглядають філософські аспекти реалі-

зації навчально-дослідницької діяльності студентів вищої школи; зарубіжний досвід дослідницької підготовки студентів знайшов відображення в працях Л.Заєць, І.Самойлюкевич, І.Сініцина, О.Шквир; проблемі формування дослідницької компетентності фахівців присвячені праці Б.Андрієвського, Ю.Бойчука, Р.Вернидуба, Р.Гайгера, Л.Лисенко, А.Степанюк. Незважаючи на широке коло досліджень із зазначеної проблеми, потребує подальшого вивчення питання сутності та структури науково-дослідницької діяльності (НДД) студентів закладів вищої освіти.

Мета статті – дослідити сутнісні характеристики науково-дослідницької діяльності студентів закладів вищої освіти. **Методи дослідження:** аналіз наукової літератури, систематизація (для з'ясування ключових понять дослідження), узагальнення (з метою формування авторських висновків).

Виклад основного матеріалу. Сучасне розуміння терміну «наука» базується на низці наукових підходів, що мають різноплановий зміст. Наука досліджується у політико-економічному, історико-науковому, наукознавчому, етичному, естетичному та інших аспектах. Так, правомірним є розуміння науки як системи знань, оскільки її функцією є пізнання. Наукове знання – це ідеальне утворення, специфічне духовне явище, необхідний компонент науки, без

якого вона не існує як цілісність. Однак наукові знання – це ще не наука в справжньому розумінні. Такою наука стає лише тоді, коли виконується процес створення нових знань [1, с.13].

Інше розуміння науки як особливого способу діяльності спрямоване на фактично вивірене й логічно впорядковане пізнання предметів і процесів навколишньої дійсності. У цьому контексті під наукою розуміють сферу людської діяльності, функцією якої є вироблення і теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність; крім того, це одна з форм суспільної свідомості, котра включає як діяльність щодо здобуття нових знань, так і її результат – суму знань, що лежить в основі наукової картини світу. Таким чином, зміст науки не може обмежуватися лише науковими теоріями та гіпотезами, а насамперед повинен розглядатися як сукупність наукових фактів та їхніх емпіричних узагальнень, і головним живим змістом науки повинна виступати наукова праця людей.

З позиції філософського підходу наука розглядається як сфера дослідницької діяльності, яка спрямована на вироблення нових знань і включає в себе умови цього процесу: вчені, наукові установи, методи науково-дослідної роботи, понятійний апарат, наукова інформація та наукові знання [2, с.410]. Н. Спіца розглядає науку як відображення першооснов світобудови засобами експериментально-дослідницької пошуково-пізнавальної діяльності, метою якого є побудова об'єктивної теорії, в основі якої чітко й однозначно сформульовані закони руху матеріального світу [3, с.156].

Соціологічне дослідження поняття науки тлумачить її як соціальний інститут, функція якого полягає в генеруванні, накопиченні, поширенні та застосуванні нових знань; наука включає в себе систему координації та поділу праці вчених, спеціалізовані установи (університети, інститути, лабораторії тощо), систему норм, цінностей і правил, що визначають наукову діяльність, методологію й методи дослідження, систему категорій, теоретичних знань та емпіричних даних [4].

Однак, як зауважує Дж.Бернал, дати визначення науки, по суті, неможливо, але окреслити шляхи, які певною мірою наближають нас до розуміння того, чим є наука, на його думку, було б доречно. Отже, наука постає як: 1) інститут; 2) метод; 3) нагромадження традицій, знань; 4) фактор розвитку виробництва; 5) найдієвіший чинник формування переконань і ставлення людини до світу [5]. При цьому неодмінним елементом науки є поняття «пізнання», «наукове дослідження», «науково-дослідницька робота», «наукова творчість» та ін.

Відзначимо, що при дослідженні проблеми про пізнаваність світу різні філософи і вчені можуть дотримувати діаметрально протилежних позицій. Скептики (М.Монтень, П.Бейль та ін.) ставлять під сумнів можливість пізнання або передбачають його негативний результат. Представники агностицизму (Дж.Берклі, Д.Юм, І.Кант та ін.), дотримуються крайньої форми скептицизму, заперечуючи можливість пізнання. Раціоналісти (Р.Декарт, Б.Спіноза, Н.Мальбранш, Г.Лейбніц та ін.) вважали наукове пізнання можливим через розум. Незважаючи на ці твердження, переважна частина дослідників підтримують позицію про пізнаваність світу. Так, власні гносеологічні концепції розробляли об'єктивними (Платон, Г.Лейбніц, Ф.Шеллінг, Г.Гегель та ін.) і суб'єктивними (Дж.Берклі, Д.Юм) ідеалістами, матеріалістами (Демокріт, Епікур, Дж. Бруно, Ф.Бекон, Д.Дідро, Л.Фейєрбах, К.Маркс, Ф.Енгельс), а також ісциентичними і антиісциентичними течіями сучасної

західної філософії. Ми ж будемо дотримуватися гносеологічних поглядів діалектичного матеріалізму: вважати дійсність такою, що існує до і незалежно від свідомості, принципово пізнаваною, зокрема – за допомогою наукового дослідження [5].

Під науковим дослідженням розуміють і процес, і особливий вид пізнавальної діяльності, під час якої виявляються раніше не відомі факти про досліджуваний об'єкт, і результат цієї діяльності – наукову роботу. Залежно від значущості вирішуваних завдань поняття «наукове дослідження» представляється як розв'язання наукової проблеми [6].

Зарубіжні дослідники трактують наукове дослідження як оригінальне відкриття, що породжує нове знання (Р.Бергес, Р.Гайгер, Дж.Гордон, М.Женей, Г.Колліер). Термін «дослідження» також передбачає відкриття нових аспектів уже наявних знань [5]. Оскільки наукове дослідження характеризується особистими якостями суб'єкта пізнання, а його результат обов'язково повинен містити наукову новизну і суспільну значущість, то під науковим дослідженням будемо розуміти вид діяльності людини, спрямованої на виробництво нових знань загального та доказового характеру.

Поняття «науково-дослідницька діяльність» у науковому вжитку має низку різнопланових визначень. Зокрема, деякі вчені розмежовують поняття дослідницької діяльності і науково-дослідницької діяльності (Дж.Елліот, Г.Кловак, В.Кушнір, О.Шквар та ін.).

Щодо сутності поняття «дослідницька діяльність», під ним розуміють процес виконання послідовності дослідницьких дій за певними правилами, котрі зменшують невизначеність дослідницької ситуації і збільшують визначеність аж до її розуміння суб'єктом дослідницької діяльності та можливості опредмечення її продуктів для подальшого використання іншими [7].

Отже, відповідно до розглянутих позицій, дослідницька діяльність спрямована передовсім на вдосконалення професійної діяльності фахівця через застосування певних способів, форм і методів роботи.

Такої ж позиції дотримується вітчизняна дослідниця Г.Кловак, яка вивчає проблему підготовки вчителя до НДД. Вчена під НДД педагога розуміє діяльність фахівця, спрямовану на набуття нових знань, результат якої оформлюється в певних загальноприйнятих наукових формах звітності (доповідях, рефератах, наукових статтях, дисертаціях, монографіях та ін.). Дослідницьку діяльність авторка розуміє як таку, що будується на основі НДД і є її похідною. Вона спрямована насамперед на набуття нових для фахівця знань з метою пошуків способів і засобів удосконалення фахової діяльності [8].

Ми підтримуємо позицію В. Семиченко, яка вважає, що для сучасного фахівця необхідно мати науковий стиль мислення, який включає такі якості, як діалектична системність, аналітична логічність, широта бачення проблем і можливих наслідків їх рішення; уміння та навички наукової роботи: уміння швидко орієнтуватися в потоках інформації, створювати і будувати нові моделі як пізнавальні (наукові гіпотези), так і прагматичні (практичні) інноваційні моделі нових систем [9].

Тобто в сучасних умовах соціальної діяльності необхідною є готовність до науково-дослідницької діяльності, що розуміється як інтелектуальний творчий процес, що спрямований на здобуття й використання нових знань. Обов'язковим елементом такої діяльності є проведення дослідження, а її результатом – отримання певної наукової продукції, зокрема

у вигляді наукового звіту, доповіді, статті, монографії, повідомлення про результати науково-дослідної роботи та ін.).

Досліджуючи поняття НДД педагога, Т.Голуб визначає її як діяльність, спрямовану на відтворення й аналіз вже наявної, та на отримання нової інформації. Тобто внутрішньо вона спрямована на пізнання, а зовні – на виробництво. Відповідно внутрішнім результатом науково-дослідницької діяльності є набуті суб'єктивно нові знання, вміння та навички, а зовнішнім її результатом є об'єктивно нові знання [10].

Отже, під науково-дослідницькою діяльністю розуміють специфічну людську діяльність, яка регулюється свідомістю й активністю особистості і спрямована на задоволення пізнавальних інтелектуальних потреб. Її продуктом є нові знання, здобуті відповідно об'єктивних законів і обставин, які визначають реальність і можливість досягнення мети.

Зауважимо, що дослідження в певній сфері (педагогіці, психології, соціальній роботі) не завжди виконується відповідно до логіки наукового пошуку. Найчастіше – це стихійно-емпірична діяльність, яка має несистематичний і неорганізований характер; побудована на вивченні окремих явищ і процесів; в основі її реалізації лежить метод проб і помилок; одержувані в результаті знання мають частковий характер, локальну сферу застосування [5].

На противагу стихійно-емпіричній, наукова діяльність відрізняється засобами пізнання, характером мети, вимог до точності понятійно-термінологічного апарату, вибором засобів дослідження тощо. В процесі її реалізації вивчаються не тільки реальні об'єкти професійної діяльності, але й нові, виявлені під час розвитку самої науки, нерідко задовго до їх практичного застосування. В результаті НДД здобуваються нові знання, які характеризуються надійністю, обґрунтованістю, об'єктивністю, відтворюваністю, доказовістю, точністю [5].

Вивчення особливостей дослідницьких практик, зокрема в соціономічних професіях, уможливує виокремлення таких видів діяльності: рефлексивно-теоретичні, експериментально-теоретичні, дослідницькі.

Рефлексивно-теоретичні дослідження лежать у сфері інтересів теорії певної науки. На цьому рівні працюють професійні дослідники-науковці. Потреба в таких дослідженнях виникає за відсутності спеціалізованих методів або непридатності наявних засобів дослідницької діяльності, що виражається в постановці нової, нестандартної дослідницької мети. Суть методологічної діяльності полягає в адаптації нового завдання або ситуації до попереднього пізнавального досвіду з метою вироблення на його основі плану і проєкту пошукової діяльності щодо його вирішення. Зауважимо, що пошук нових методів і засобів наукового пізнання має евристичний характер і спирається не тільки на правила, а й на інтуїцію, уяву і творчість [5].

Два інших напрями – експериментально-теоретичні і дослідницькі – реалізуються через удосконалення теорій і методів певної сфери наукових знань, конкретних програм і рекомендацій, спрямованих на їхнє практичне застосування (Дж.Гріннелл, М.Пейн, К.Марлоу та ін.). Дослідницькі завдання на цих рівнях спрямовані на вивчення і науковий аналіз реальної практичної ситуації.

Результати аналізу теоретичних джерел і емпіричних досліджень засвідчують, що реалізація НДД (наприклад, у соціально-педагогічній діяльності) передбачає чотири етапи: визначення дослідницької проблеми; формулювання гіпотези, вибір методів і засобів дослідження; реалізація дослідницького задуму; оцінка результатів. Зазначені етапи можна співвіднести з рівнями (рефлексивно-теоретичним, експериментально-теоретичним і дослідницьким) та методами досліджень (табл.1).

Таблиця 1

Рівні, етапи та методи досліджень

Рівень дослідження	Етапи дослідження				Методи дослідження
	1 етап	2 етап	3 етап	4 етап	
Рефлексивно-теоретичний	Постановка нового теоретичного завдання	Визначення наукових підходів до вирішення завдання	Впровадження методів дослідження	Оцінка результатів дослідження	Аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, ідеалізація, формалізація, узагальнення, порівняння
Експериментально-теоретичний	Ідентифікація дослідницького завдання	Формулювання гіпотези дослідження	Реалізація дослідження	Аналіз, інтерпретація отриманих даних	Аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, моделювання, експеримент, інтерв'ю, спостереження, анкетування та ін.
Дослідницький	Визначення проблеми	Підбір методів і засобів з вирішення проблеми	Реалізація визначених методів	Оцінка змін	Аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, моделювання, бесіда, інтерв'ю, спостереження, анкетування, вивчення документів, контент-аналіз, біографічний, експертиза та ін.

Таким чином, на різних етапах і рівнях дослідницької роботи використовується певний арсенал дослідницьких методів. Можна зробити висновок, що в широкому сенсі науково-дослідницька діяльність – це наукове вивчення певних проблем, в результаті якого забезпечується внесок у сукупність знань про конкретну сферу.

Таке трактування НДД дозволяє визначити її найважливіші риси: за своєю суттю – це емпірична

науково-дослідницька діяльність; вона цілеспрямована і характеризується взаємозв'язком певних елементів, процедур і методів; будується в рамках логіко-конструктивних схем, методів і засобів пізнання, властивих науково-дослідницькій діяльності; виконується відповідно до алгоритму НДД; спирається на факти, які вимагають емпіричної перевірки; результатом НДД є нові знання про об'єкти; є методологічним регулятивом, який задає логічний напрям

вибору методів і засобів діяльності.

Оскільки успіх будь якої діяльності залежить від знань, умінь, мотивації суб'єкта, предмета, цілей, способів, засобів і прийомів праці, результату

[11, с.29], представимо компонентний склад НДД студентів як сукупність елементів: мотивів, цілей, об'єкта і предмета дослідження, процесу і результату (рис.1).

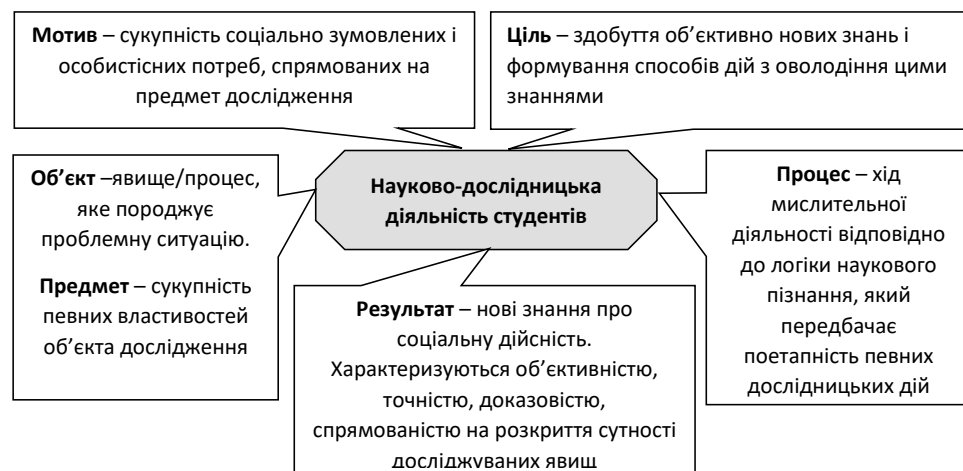


Рис.1. Компоненти науково-дослідницької діяльності студентів ЗВО.

Підкреслимо, що результатом НДД студентів ЗВО є не тільки перетворення дійсності (результат – інтелектуальний продукт), а й розвиток критичного мислення майбутніх фахівців, вміння самостійно вирішувати проблеми, формулювати їх, аналізувати наявні дослідження з цієї теми, вибирати стратегії пошуку і необхідні методи дослідження, збирати інформацію, інтерполювати, формулювати висновки, оформлювати результати роботи в певному форматі.

Висновки. Під науково-дослідницькою діяльністю студентів закладів вищої освіти будемо розумі-

ти практику зі здобуття нових науково обґрунтованих знань, спрямованих на планомірну зміну соціальної дійсності, яка реалізується в логічній послідовності через застосування відповідних форм і методів наукового пізнання. Структура науково-дослідницької діяльності студентів передбачає сукупність елементів: мотивів, цілей, об'єкта і предмета дослідження, процесу і результату. Напрямом подальших досліджень вважаємо вивчення особливостей дослідницької підготовки студентів закладів вищої освіти в умовах змішаного навчання.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

1. Мосьондз В. Наука в різних іпостасях. *Віче*. 2012. Вип.6. С.12–15.
2. Філософський енциклопедичний словник / За ред. В. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
3. Спиця Н.В. Філософія науки: від нового часу до сьогодення. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Вип.49. С.152–158.
4. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. Ю.С.Шемшученко. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 990 с.
5. Повідайчик О.С. Теорія і практика підготовки майбутніх соціальних працівників до науково-дослідницької діяльності: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 580 с.
6. Гончаров С.М. Студентські наукові дослідження в кредитно-модульній системі організації навчального процесу. Рівне: НУВГП, 2006. 128 с.
7. Кушнір В. Дослідницька діяльність у фундаментальній професійній підготовці майбутніх учителів. *Наукові записки. Серія: педагогічні науки*. 2017. №150. С.23–28.
8. Кловак Г.Т. Генеза підготовки майбутнього вчителя дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець XIX–XX століття): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2005. 36 с.
9. Семиченко В.А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? Київ: Віпол, 2000. 636 с.
10. Голуб Т.П. Організація дослідницької діяльності студентів технічних спеціальностей у межах курсу іноземної мови. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 6. С.117–121.
11. Ромащенко І. Зміст та функції науково-дослідницької діяльності майбутніх фахівців гуманітарних спеціальностей. *Молодь і ринок*. 2014. №4(111). С. 6–30.

References

1. Mosondz, V. (2012). Nauka v ryznykh ipostasiakh [Science in different guises]. *Viche*, 6, 12–15 [in Ukrainian].
2. Shynkaruk, V. (Ed.). (2002). *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk*. [Philosophical encyclopedic dictionary]. Abrys. [in Ukrainian].
3. Spytzia, N.V. (2012). Filosofiia nauky: vid novoho chasu do sohodennia [Philosophy of science: from modern times to the present]. *Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, 49, 152–158. [in Ukrainian].

4. Shemshuchenko, Yu. S. (Ed.). (2007). *Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk* [A large encyclopedic legal dictionary]. Yuridychna Dumka. [in Ukrainian].
5. Povidaichyk, O.S. (2019). *Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv do naukovo-doslidnytskoi diialnosti* [Theory and practice of training future social workers for research]. Unpublished doctoral dissertation. Ternopil, V.Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University. [in Ukrainian].
6. Honcharov, S.M. (2006). *Studentski naukovy doslidzhennia v kredytno-modulnii systemi orhanizatsii navchalnoho protsesu* [Student scientific research in the credit-module system of organization of the educational process]. NUVHP [in Ukrainian].
7. Kushnir, V. (2017). *Doslidnytska diialnist u fundamentalnii profesiinii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv* [Research activity in fundamental professional training of future teachers]. *Proceedings. Series: pedagogical sciences*, 150, 23–28. [in Ukrainian].
8. Klovak, H.T. (2005). *Geneza pidhotovky maibutnoho vchytelia doslidnytskoi pedahohichnoi diialnosti u vyshchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh Ukrainy (kinets XIX-XX stolittia)* [The genesis of the training of the future teacher of research pedagogical activity in higher pedagogical educational institutions of Ukraine (end of the 19-th-20-th centuries)]. Extended abstract of doctoral dissertation. Uman, Uman P.Tychyna State Pedagogical University. [in Ukrainian].
9. Semychenko, V.A. (2000). *Priorytety profesiinoi pidhotovky: diialnisnyi chy osobystisnyi pidkhid?* [Priorities of professional training: functional or personal approach?]. *Vipol* [in Ukrainian].
10. Holub, T.P. (2013). *Orhanizatsiia doslidnytskoi diialnosti studentiv tekhnichnykh spetsialnostei u mezhakh kursu inozemnoi movy* [Organization of research activities of students of technical specialties within the framework of a foreign language course]. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, 6, 117–121. [in Ukrainian].
11. Romashchenko, I. (2014). *Zmist ta funktsii naukovo-doslidnytskoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv humanitarnykh spetsialnostei* [Content and functions of scientific research activities of future specialists in humanitarian specialties]. *Youth and the market*, 4(111), 26–30. [in Ukrainian].

Статус статті: Отримано: 03.03.2023 Прийнято: 08.04.2023 Опубліковано: 04.05.2023

Povidaichyk Oksana

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Department of Sociology and Social Work
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Hlebena Myroslava

Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor
Department of System Analysis and Optimization Theory
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Popyk Mariana

Candidate of Economic Sciences (PhD in Economics), Associate Professor
Department of Tourism Infrastructure and Hotel and Restaurant Industry
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITIES OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. Modern specialists of any professional field should be distinguished by professional competence, the ability to update knowledge as well as process a significant amount of information, and creatively solve professional tasks. The specified qualities are formed in the process of professional training in the institutions of higher education, in particular through the participation of students in scientific and research activities. The purpose of the article is to investigate the essential characteristics of scientific research activities of students of higher education institutions. Research methods: analysis of scientific literature, systematization (to clarify key research concepts), generalization (for the purpose of forming author's conclusions). As a result of a comprehensive study of the problem, the essential characteristics of the scientific research activity of students were clarified, by which we understand the practice of obtaining new scientifically based knowledge, aimed at a purposeful change of social reality, which is implemented in a logical sequence through the application of appropriate forms and methods of scientific knowledge. The most important features of the students' scientific research activity have been determined: in its essence, it is an empirical activity; it is purposeful and characterized by the interconnection of certain elements, procedures and methods; is built within the framework of logical and constructive schemes, methods and means of cognition, characteristic of scientific and research activity; performed according to the research algorithm; is based on facts that require empirical verification; the result of research work is new knowledge about objects; is a methodological regulation that sets a logical direction for the selection of methods and means of activity. It is substantiated that scientific research activity is implemented at three levels (reflective-theoretical, experimental-theoretical and research), each of which involves a step-by-step process (problem definition; hypothesis formulation; selection of research methods and tools; implementation of the research plan; evaluation of the obtained results) and application of appropriate research methods. Research tasks at these levels are aimed at the study and scientific analysis of a real practical situation. The structure of students' scientific research activity involves a set of elements: motives, goals, object and subject of research, process and result.

Key words: science, scientific research, scientific research activity, institution of higher education.